

Формування системи фіскальних і фінансово-економічних преференцій¹.

Опис підходу. Передбачено розроблення та запровадження комплексу фіскальних і фінансово-економічних преференцій, спрямованих не лише на активізацію інноваційного розвитку в межах певного виду економічної діяльності чи регіону всередині країни, а й на досягнення Україною статусу інноваційного лідера в Східноєвропейському регіоні. Підхід охоплює такі основні напрями діяльності органів державного урядування в інноваційній сфері:

- нарощування обсягів фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності;
- розроблення системи фіскальних і фінансово-економічних преференцій.

Міжнародний досвід реалізації окремих напрямів підходу.

Канада. Розроблено науково-технологічну стратегію «Мобілізація науки і технологій для досягнення ринкових переваг Канади», основними завданнями якої є:

- створення сприятливих умов для збільшення інвестицій у дослідження і розробки в приватному секторі;
- підвищення ефективності ринкового використання результатів державних і приватних досліджень і розробок;
- формування високоосвіченого та мобільного суспільства.

Велика Британія. Розроблена Інвестиційна програма в галузі науки й інновацій (2004–2014), основними завданнями якої є:

- здійснення довгострокових інвестицій у науково-технологічну та інноваційну сферу економіки країни;
- підвищення ефективності бюджетних асигнувань;
- створення ефективнішої національної інноваційної системи;
- досягнення домінантного становища в глобальному інноваційному бізнесі;
- максимізація впливу науки на інновації;
- підвищення ефективності діяльності науково-дослідних рад.

Запроваджено кілька інструментів стимулювання досліджень і розробок, здійснюваних малим і середнім бізнесом:

1) механізм «Ініціатива наукових досліджень малого бізнесу», основними цілями якого є:

¹ Закінчення. Поч. див.: Шляхи розвитку української науки. – 2012. – № 9 (88). – С. 104–109; Шляхи розвитку української науки. – 2012. – № 10 (89). – С. 91–95.

- надання фінансової підтримки малому наукоємному бізнесу, який проводить дослідження і розробки та впливає на зростання розмірів їх ринку;
- сприяння малому бізнесу щодо збільшення обсягів його витрат на дослідження і розробки та створення для нього нових ринкових умов;
- формування потенціалу для зростання наукоємних стартапів.

У 2007–2008 рр. фірми малого наукоємного бізнесу отримали близько 47,7 млн ф. ст. Основний механізм фінансування – контракти, які укладають на конкурсних умовах. Вартість кожного з них терміном дії не більше ніж шість місяців не повинна перевищувати 100 тис. ф. ст. Акцент зроблено на кінцевому результаті: у рамках проведених конкурсів на отримання контракту фірма-заявник має продемонструвати розроблену технологію і прототип інноваційного продукту;

2) механізм «Кредитні гарантії малим фірмам», на основі якого уряд надає гарантії в разі невиконання фірмою умов кредитної угоди між позикодавцем і позикоодержувачем. Урядова гарантія покриває 75 % вартості позики. Її надають малим фірмам з річним оборотом до 5,6 млн ф. ст.;

3) надання податкового кредиту промисловим фірмам, що здійснюють дослідження та розробки. З кінця 2008 р. почав діяти спрощений механізм податкових пільг і грошового відшкодування для малого та середнього бізнесу, а у 2009 р. були підвищені ставки цього типу податкового кредиту, завдяки чому зросли обсяги відшкодування витрат фірм на дослідження і розробки, знизивши, таким чином, розміри їх податкового навантаження. Для великого бізнесу ці ставки становлять 130 %, для малого – 175 % від суми витрат на дослідження і розробки. Фірми, які здійснюють дослідження з метою виробництва інноваційних товарів і послуг, мають право подати заявку на отримання 100-відсоткової податкової знижки на придбані засоби виробництва (наукове обладнання, прилади, машини, наукові матеріали тощо), необхідні для проведення досліджень.

Переваги підходу. Його реалізація дасть змогу:

- створити дієві системи оподаткування та регулювання підприємницької діяльності, які стимулюватимуть розвиток наукової діяльності та впровадження її результатів у виробництво;
- сформувати інноваційне середовище, засноване на принципах державно-приватного партнерства;
- відновити і підвищити інтенсивність та ефективність функціонування наукової сфери, посилити її взаємозв'язки з реальним виробництвом;
- набути статусу регіонального лідера в інноваційному бізнесі.

Недоліки підходу. Імовірним негативним наслідком застосування

зазначеного підходу на першому етапі може стати тимчасове скорочення дохідної частини бюджету.

Передумови для застосування підходу. Для отримання позитивного ефекту від розбудови системи фіскальних і фінансово-економічних преференцій потрібно:

- розширити перелік конкурентоспроможних на світовому ринку вітчизняних високотехнологічних продуктів і наукових розробок;
- підвищити ефективність функціонування інноваційної інфраструктури як в Україні, так і в напрямі сприяння міжнародному співробітництву;
- активізувати співробітництво прикордонних регіонів України з регіонами країн ЄС і СНД (транскордонне співробітництво) у високотехнологічних видах діяльності;
- підвищити освітньо-кваліфікаційний рівень працівників наукової сфери та високотехнологічних видів економічної діяльності відповідно до міжнародних стандартів.

Оцінка доцільності запровадження підходу. Створення збалансованої системи фіскальних і фінансово-економічних преференцій із чітким спрямуванням на активізацію інноваційного процесу в національній економіці забезпечить позитивні результати, а саме:

- зміну інституційної структури виконання наукових досліджень у напрямі посилення ролі освітнього та промислового секторів;
- зміну технологічної структури виробництва з відновленням зростання часток високо- та середньотехнологічних секторів;
- поступове нарощення обсягу залученого іноземного капіталу, розширення трансферу як впроваджених, так і невпроваджених технологій, підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання, досягнення позитивних результатів від операційної діяльності, відновлення і зростання доходів бюджету;
- зростання експорту, збільшення частки високотехнологічної продукції на світовому ринку;
- відновлення позитивного сальдо платіжного балансу;
- посилення національних конкурентних переваг на глобальному ринку інновацій та нових технологій.

Розглянутий підхід найдоцільніше застосовувати разом з описаним вище підходом щодо спрямування зусиль держави й бізнесу на фінансове забезпечення розвитку власної бази наукових досліджень (*Одотюк І., Фащевська О., Щегель С. Сучасна інноваційна політика України: передумови, основні підходи та напрями реформування // Вісник НАН України. – 2012. – № 7. – С. 43–45*).